

HRVATSKA PČELA

godište 135.
Zagreb, 2016.
ISSN 1330-3635

6

OPREZ!!! Varooza 2016.

Blizanci iz roda Nosema (II. dio)

Formiranje nukleusa i njega rojeva

Zahtjevi za početak ekološkog pčelarstva

Za početak ekološkog pčelarstva budući se ekološki pčelar mora prijaviti ovlaštenome kontrolnom tijelu, a preporučljivo je da ono zbog optimizacije budućih troškova kontrole bude što bliže lokaciji pčelinjaka. Popis ovlaštenih tijela dostupan je na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske.

Za početak bavljenja ekološkim pčelarstvom potrebno je, naravno, posjedovati pčelinjak. Pri ustroju i upravljanju pčelinjakom budući ekološki pčelar mora anticipirati određene zahtjeve koji se odnose na ekološku poljoprivrednu proizvodnju. Ponajprije je to odluka hoće li s ekološkim pčelarstvom početi tako da ustroji potpuno nov pčelinjak ili će tijekom takozvanoga prijelaznog razdoblja napraviti postupnu tranziciju iz konvencionalnoga u ekološko pčelarstvo.

SMJEŠTAJ PČELINJAKA

Posebni zahtjevi u vezi smještaja pčelinjaka, odnosno u vezi ekološkog pčelarstva u cjelini, regulirani su člankom 13. Uredbe Komisije (EZ) br. 889/2008 od 5. rujna 2008. o detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda s obzirom na ekološku proizvodnju, označivanje i kontrolu.

Najvažniji preduvjet za postavljanje pčelinjaka jest postojanje dostatne pčelinje paše. Pčelinjaci se postavljaju i drže na dovoljnoj udaljenosti od izvora koji mogu dovesti do onečišćenja pčelarskih proizvoda ili loše utjecati na zdravlje pčela. Drugim riječima, smještaj pčelinjaka mora biti takav da unutar radijusa od tri kilometra od sjedišta pčelinjaka (što obuhvaća površinu od oko 30 km²) izvore nektara i cvjetnog praha čine uglavnom ekološki uzgojene kulture i/ili samoniklo bilje i/ili kulture tretirane postupcima s malim utjecajem na okoliš, a koji ne mogu utjecati na ekološko obilježje pčelarske proizvodnje. Pritom države članice Europske unije mogu odrediti regije ili područja u kojima pčelarstvo koje je u skladu s pravilima ekološke proizvodnje nije primjenjivo. Valja ipak napomenuti da je najekonomičnija udaljenost od pčelinjaka do paše oko 750 metara jer s te udaljenosti pčele donesu najviše nektara u odnosu na energiju koju utroše na svoj let.

FOTO 1. - [HTTP://WWW.KLINAC.EU/SЛИKE/DEKLARACIJA_EKOLOSKA_ZONA.JPG](http://WWW.KLINAC.EU/SЛИKE/DEKLARACIJA_EKOLOSKA_ZONA.JPG)

Pri izboru lokacije za smještaj pčelinjaka treba se pridržavati i odredbi propisanih Pravilnikom o držanju pčela i katastru pčelinje paše (NN br. 18/08, 29/13, 42/13 i 65/14), koji propisuje uvjete koje mora uđovljavati mjesto za postavljanje pčelinjaka, bilo da je riječ o stacionarnom pčelinjaku bilo da su pčele dovezene na pašu.

POČETAK EKOLOŠKE PROIZVODNJE

Za početak ekološkog pčelarstva budući se ekološki pčelar mora prijaviti ovlaštenome kontrolnom tijelu, a preporučljivo je da ono zbog optimizacije budućih troškova kontrole bude što bliže lokaciji pčelinjaka. Popis ovlaštenih tijela dostupan je na mrežnim stranicama Ministarstva poljoprivrede Republike Hrvatske¹. Slijedi preliminarni nadzor (izvid) kontrolnog tijela, o kojem se izdaje zapisnik. Od dana izdavanja zapisnika (s čijim se sadržajem treba usuglasiti i pčelar) počinje teći prijelazno razdoblje, koje za svakog pčelara traje različito, ovisno o uvjetima na pčelinjaku. „Prijelaz“ pritom znači prijelaz s konvencionalnog na ekološki uzgoj u određenom razdoblju tijekom kojeg se primjenjuju sva pravila i odredbe o ekološkoj proizvodnji koji su utvrđeni Uredbom Vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označivanju ekoloških proizvoda. Način i okolnosti prijelaza na ekološko pčelarstvo detaljno su definirani člankom 17. ove uredbe.

Pčelar se potom, sukladno odredbama Pravilnika o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji (NN br. 19/2016), upisuje u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji² na temelju zahtjeva koji se podnosi u podružnicama, odnosno regionalnim uredima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju na obrascu propisanom u Prilogu II. Pravilnika o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji unutar kategorije A, odnosno potkategorije A5 – pčelarstvo.

Pčelar se potom mora početi strogo pridržavati svih zahtjeva koje za ekološku proizvodnju, uključujući i pčelarstvo, postavljaju normativni dokumenti te o tome voditi propisanu dokumentaciju.

KOŠNICE

Članak 13. Uredbe 889 propisuje da se košnice moraju izrađivati (uglavnom) od prirodnih materijala koji ne predstavljaju opasnost za onečišćenje okoliša ili pčelarskih proizvoda. Konvencionalni pčelar koji radi prijelaz na ekološku proizvodnju mora tijekom prijelaznog razdoblja stare košnice zamijeniti novima ili sa starih sastrugati boju i obojiti ih certificiranim ekološkim bojama.

¹<http://www.mps.hr/default.aspx?ID=6184>

²<http://www.aprrr.hr/upisnik-subjekata-u-ekoloskoj-proizvodnji-632.aspx>

Zaštita košnica provodi se upotrebom biljnih ulja i/ili boja koje su ekološki prihvatljive i nisu toksične. Pritom je potrebno sačuvati odgovarajuće certifikate koji se moraju dati na uvid kontrolnom tijelu tijekom nadzora.

Sintetičke smole koje se danas upotrebljavaju u proizvodnji lakova imaju cijeli spektar različitih sastojaka koji mogu biti štetni po zdravlje te su posljedično takvi lakovi neprihvatljivi za ekološko pčelarstvo. Neki se pčelari odlučuju i za „parafiniranje“ košnica kao metodu zaštite od vlage. Metoda je jednostavna: parafin (koji je inače nusproizvod destilacije nafte iz bituminoznih škriljevaca) otopi se i u njega se uroni cijela košnica. Međutim, posljedica je toga da su pčele, saće, med i sve ostalo iz te košnice u izravnom i višegodišnjem dodiru s parafinom, što je za ekološkom pčelarstvo, naravno, neprihvatljivo.

Općenito, članak 13. Uredbe 889, koji daje posebne zahtjeve i uvjete smještaja u pčelarstvu, u stavku 4. uvjetuje da se općenito u košnicama mogu koristiti samo prirodni proizvodi kao što su propolis, vosak i biljna ulja.

VOSAK

Članak 13. Uredbe 889 u stavku 4. uvjetuje da pčelinji vosak za nove osnove mora potjecati iz jedinica ekološkog uzgoja. Osim toga, članak 38. iste uredbe uvjetuje da pčelari koji prelaze s konvencionalnog na ekološko pčelarstvo moraju tijekom prijelaznog razdoblja sav vosak zamijeniti voskom koji potječe iz ekološkog pčelarstva.

Valja napomenuti da navedene odredbe ne dovode u pitanje članak 25. iste uredbe u dijelu koji se odnosi na potrebu zamjene voska voskom iz ekološkog uzgoja nakon primjene liječenja zajednice kemijski sintetiziranim alopatskim proizvodima. Tijekom takvog razdoblja tretirane se kolonije stavljaju u pčelinjake u izolaciji i sav se vosak nakon provedenog liječenja zamjenjuje voskom dobivenim ekološkim pčelarstvom. Nakon toga se na takve kolonije primjenjuje jednogodišnje prijelazno razdoblje.

Međutim, jedan je od najvećih problema za ekološko pčelarstvo upravo nedostatak certificiranoga ekološkog pčelinjeg voska na tržištu. Stoga je predviđena mogućnost upotrebe neekološki dobivenoga pčelinjeg voska, što je regulirano člankom 44., koji specificira načine i okolnosti upotrebe neekološkog voska. Odnosno, kod novih pogona ili tijekom trajanja prijelaza može se upotrebljavati neekološki dobiven pčelinji vosak, ali samo ako:

1. pčelinji vosak iz ekoloških pčelinjaka nije dostupan na tržištu
2. dokazano nije onečišćen tvarima koje nisu odbrene u ekološkom uzgoju
3. potječe iz poklopaca (čahure).

Sve navedeno treba dokumentirati, što uključuje i ispitne rezultate analiza provedenih u (akreditiranom) laboratoriju vezano uz sadržaj tvari neprihvatljivih u ekološkom pčelarstvu kao što su parafin, pesticidi, teški metali, antibiotici i različiti drugi rezidui³. U Hrvatskoj je pritom problem što ne postoji dovoljan broj akreditiranih laboratorijskih koji bi mogli provesti potrebna

ispitivanja voska. S druge strane, prema stavu radne skupine „Ekološka poljoprivreda“ Hrvatske akreditacijske agencije, odgovornost za uzorkovanje i narudžbu potrebnih ispitivanja (u akreditiranim laboratorijskim) u slučaju sumnje na ekološki proizvod/proizvodnju, a sukladno Uredbi 889, leži na kontrolnom tijelu.

DOBROBIT ŽIVOTINJA

Ekološka proizvodnja poštuje visoke standarde dobrobiti životinja i posebice udovoljava potrebama životinja u odnosu na njihovu vrstu. U preambuli Uredbe 889 stoji da ekološki uzgoj stoke treba osigurati zadovoljavanje posebnih etoloških⁴ potreba životinja. U tom pogledu smještaj svih vrsta životinja treba zadovoljiti njihove potrebe s obzirom na ventilaciju, svjetlo, prostor i udobnost te stoga treba osigurati dosta površinu da se svakoj životinji omogući široka sloboda kretanja i razvoj njezina prirodnoga društvenog ponašanja. Trebalo bi utvrditi posebne uvjete smještaja i uvjete uzgoja u pogledu određenih životinja, uključujući i pčele.

U članku 18. iste uredbe, vezano uz pčelarstvo, stoji da je zabranjeno svako sakacanje, kao što je primjerice rezanje krila pčelinjim maticama.

PREHRANA PČELA

Ova je problematika regulirana u članku 19. Uredbe 889. Pčelama se na kraju proizvodne sezone u košnicama mora ostaviti dosta zaliha meda i cvjetnog praha za preživljavanje zimi. Prehrana pčelinjih kolonija dopuštena je samo kad je preživljavanje roja dovedeno u opasnost zbog klimatskih uvjeta i samo između posljednjeg vrcanja meda i 15 dana prije početka sljedećeg razdoblja ispaše nektara ili medljike. Prehranu mora činiti ekološki med, ekološki šećerni sirup ili ekološki šećer.

Prema katalogu sankcija Pravilnika o ekološkoj poljoprivrednoj proizvodnji (NN br. 19/16), upotreba neekološkog šećera u hranidbi pčela predstavlja najtežu povredu propisanih pravila za ekološku proizvodnju (kategorija S4) te ona rezultira povlačenjem certifikata. Kontrolno tijelo potom, ovisno o težini povrede, odlučuje o vraćanju certifikata na prijelazno razdoblje, a u slučaju ponavljanja povrede kontrolno tijelo dostavlja Ministarstvu poljoprivrede i Agenciji prijedlog za isključenjem subjekta iz sustava ekološke proizvodnje.

Zbog iznimno visoke cijene i ograničene dostupnosti ekološkog šećera isplativije je na pogodan način (uključujući i medne okvire) uskladištiti dosta količine vlastitog meda koji se potom može koristiti za prihranu pčela.

Neke su lokalne zajednice, primjerice Grad Petrinja, na svome području proglašile ekološke zone te su tu odluku objavile u svojim službenim glasilima, a što su pčelari shvatili kao iznimnu priliku za razvoj ekološkog pčelarstva.

³Djelatne (aktivne) tvari pesticida, dodatnih tvari i proizvoda njihove razgradnje na biljci ili u biljci, biljnom dijelu, životinskom proizvodu, prerađevinama, vodi ili tlu.

⁴Etiologija je biološka znanost koja proučava ponašanje životinja i ljudi s fokusom na ponašanje u prirodnim uvjetima.